

oliynik.anastasiya@gmail.com

Олійник А. А.

студентка магістратури

науковий керівник:

Юрченко К. М.

асистент кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, Україна

НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ: ДОСВІД ХОРВАТІЇ

Анотація. Проаналізовано історію Хорватії у посткризовий період у контексті відновлення її туристичної привабливості та становлення як «нової туристичної зірки Європи». Розглянуто заходи, які були залучені для досягнення такого результату та можливість їх застосування в Україні для максимально швидкого та ефективного відновлення сфери туризму після закінчення воєнних дій.

Ключові слова: туризм, «хорватське туристичне диво», відновлення, повоєнний період, промоція, контроль, інвестування.

Світовий туризм фактично зупинився наприкінці 2019 року з початком пандемії COVID-19, тож український туризм не був винятком. У перші місяці 2022 року карантинна ситуація почала стабілізуватися, а надходження до державного бюджету за перші чотири місяці 2022 року перевищували доходи за аналогічний період 2021 року на 65 %, що свідчить про перспективи швидкого відновлення туристичної галузі у постковідний період [1, с. 34]. Однак всього за кілька тижнів відновлення роботи авіаперевезень на український туризм чекав новий виклик — повномасштабні воєнні дії з боку Російської Федерації. В умовах воєнного стану туризм повністю зупинився у регіонах, що знаходяться під тимчасовою окупацією або ж у безпосередній близькості до лінії фронту. Також заблокований в'їзний туризм, що пов'язано з низкою ризиків: відсутність гарантій безпеки для туристів, пошкодження чи руйнування інфраструктури, імовірність артилерійських чи ракетних атак, виїзд за кордон чи внутрішньодержавне переміщення працівників сфери туризму, згорання туристичних програм через перерозподіл коштів на оборонний сектор, погіршення туристичного іміджу країни [2, с. 57].

Тим не менш, туристичні надходження до бюджету ще присутні, хоч і в менших обсягах. У південних та східних областях України розмір туристичного збору скоротився у середньому на 52 %, у той час як у західних областях зріс приблизно на 153 % за рахунок внутрішньопереміщених осіб, які обрали для себе безпечніші регіони держави [1, с. 35]. Ці дані свідчать про те, що український туристичний сектор, хоч і переживає кризу, але продовжує виконувати свої функції та сплачувати податки для підтримки економіки держави.

Відповідно, після закінчення військових дій, Україна має підготувати проект швидкого відновлення туризму, скористатися нинішньою популярністю всього українського в Європі й, таким чином, сприяти відновленню економічної сталості. Для цього можна використати досвід Хорватської республіки, відомої своїм «хорватським туристичним дивом» [3, с. 101].

Примітно, що історія Хорватії, її зовнішньо-політичне становище має низку подібних рис до України. Хорватія — держава із соціалістичним минулим — проголосила свою незалежність 25 червня 1991 року, тобто є ровесницею нашої країни. Вихід зі складу Югославії супроводжувався тривалим військовим конфліктом між хорватами та сербами у період із січня 1992 до серпня 1995 року. Наслідки були подібними до тих, що ми нині спостерігаємо в Україні: величезна кількість загиблих серед мирного населення; значна частина житлового фонду та інфраструктури міст, що стали «гарячими точками» під час бойових дій, зруйнована; зріс

зовнішній борг та водночас скоротився ВВП; значна частина населення вирушила до Європейських країн у якості біженців. Наприкінці 1990-х рр. економічна криза залишалася глибокою. Та всього за 13 років Хорватія зуміла стати країною-членом ЄС, перепрофілюватися із країни з плановою моделлю економіки на ринкову, із сільськогосподарського профілю — у промисловість та сферу послуг, а також отримати звання «нової туристичної зірки Європи» [3, с. 101]. Важливу роль у цих процесах відіграв саме туризм, що, станом на 2019 р., складав вже понад 15 % ВВП країни [1, с. 35].

Для досягнення таких результатів було здійснено ряд заходів.

Загальноекономічні:

- прийняття стабілізаційної програми «шокової терапії» (жовтень, 1993 р.);
- прийняття курсу на євроінтеграцію [4, с. 176–177];
- розробка планів відбудови та інтеграції зруйнованих громад [6].

Заходи у сфері туризму:

- масштабна піар-кампанія країни та її раніше невідомих туристичних «родзинок» [1, с. 35];
- розвиток бюджетних авіаліній;
- забезпечення зручного та недорогого житла;
- максимальне використання природних ресурсів, одночасно із проведенням заходів зі збереження екологічних показників;
- створення нових туристичних маршрутів, що допомогло відновити і розвинути туризм [5, с. 456];
- звільнення підприємств туристичної галузі від сплати ПДВ;
- додаткові стимули для капіталовкладень залежно від розмірів інвестицій [3, с. 102];
- установа контролю за якістю туристичного продукту;
- інвестування у відбудову туристичної інфраструктури;
- максимально ефективно використання кредитів та грантів, наданих європейськими та міжнародними організаціями, для відновлення історичної і культурної спадщини, туристичної інфраструктури тощо [6].

Для туристичної популярності Хорватської Республіки надзвичайно важливу роль зіграла євроінтеграція, адже це дозволило отримати фінансову підтримку урядових та приватних структур у розвитку туризму, збільшити туристичний потік, розширити клієнтську базу, що, у свою чергу, сприяло збільшенню частки цієї галузі у ВВП країни. Такий шлях є перспективним також для України, яка зараз знаходиться на етапі вступу до Європейського Союзу та вже зараз отримує величезну підтримку від західних партнерів.

Розглянемо й такий аспект туристичної політики Хорватії, як розробка стратегії. Міністерство туризму та спорту Хорватії у стратегічному документі на період 2013–2020 рр. [8] визначає пріоритетними напрямками в галузі туризму: впровадження нових моделей управління туристичними дестинаціями шляхом реалізації програми зі створення DMOs (Destination Management Organizations), яка слугуватиме платформою для внесення змін до законодавства, що стосуються питань туризму [7, с. 66]. Подібні заходи також прийнятні для адаптації у сфері управління українським туризмом, та головне — розробка практичних механізмів для реального застосування затверджених програм.

Також цікавим є такий новий напрям менеджменту туризму, як принцип *integrated risk management (IRM)* — інтегрованого управління ризиками. 2016 року було проведено дослідження щодо можливих негативних подій, що пов'язані зі сферою туризму та, у випадку таких інцидентів, розроблення алгоритму дій для максимального пом'якшення наслідків.

Було здійснено комплексний аналіз сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для індустрії туризму Хорватії. Політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та екологічні аспекти були розглянуті для визначення набору найпомітніших ризиків, які можуть впливати на хорватський туризм щороку. Для регіонів країни розроблена схема загроз і ризиків, розрахована їхня вірогідність та вплив на туристичну інфраструктуру та розмір туристичних потоків. До ризиків, які є вірогідними у Хорватії, дослідники віднесли: погану погоду, стихійні

лиха, спалахи захворювань та епідемії, терористичні атаки, політичну та суспільну нестабільність у регіоні, екологічні інциденти тощо [9, с. 36–38].

Усі ці загрози також є актуальними і для українського туристичного сектору, особливо ризику соціальної чи політичної нестабільності, терористичних атак та екологічних катастроф. А тому управлінські структури нашої держави мають також звернути увагу на такий новий підхід, як інтегрований менеджмент ризиків.

Отже, розглянувши досвід Хорватії у відновленні сфери туризму у посткризовий період, можна виділити такі основні заходи, прийнятні до застосування в Україні:

- відновлення зруйнованої інфраструктури та створення безпечних умов для усіх видів туризму;
- створення нової стратегії розвитку туризму з урахуванням нинішньої соціально-політичної та економічної ситуації, із детальним планом дій для її швидкого та ефективного впровадження. Розробка подібних документів має враховувати сучасні тенденції у світовому туризмі, залучати міжнародних інвесторів для якісного та інноваційного відновлення туризму в Україні, аби досягти швидких та якісних результатів, як це вдалося Хорватії;
- запровадження ряду заходів, спрямованих на залучення інвестицій у сферу туризму;
- промоційні заходи задля створення позитивного іміджу країни на світовому ринку туристичних послуг;
- забезпечення контролю якості туристичних продуктів;
- розробка програм з оцінки ризиків та налагодження системи протидії та пом'якшення наслідків у випадку, якщо негативна подія все ж відбулася.

Такий підхід дозволить швидко відновити туристичну сферу України в післявоєнний період, збільшити кількість внутрішніх і зовнішніх інвестицій, а також збільшити потужність туристичних потоків, а разом із ними — прибутки до державного бюджету.

Література

1. Моца А., Шевчук С., Середа Н. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні // Економіка та суспільство. 2022. Вип. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31> (дата звернення: 03.03.2023).
2. Носирев О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України // Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 1 (26). С. 55–68. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22nooveu.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).
3. Кругляк М. Е. Туризм у постюгославських державах. Хорватія: приклад для України // Гілея: Науковий вісник. 2017. № 120. С. 101–105.
4. Кохан С. *Хорватія в умовах європейської політичної трансформації* // Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива: збірник матеріалів Першої міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. 2013. Вип. 3. С. 175–178.
5. Луценко Д. Ю. Міжнародний досвід розвитку сфери туризму в післявоєнних умовах. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/11012/1/74%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%D0%A2.1-457-458.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).
6. Післявоєнна відбудова Хорватії. URL: <https://dc.org.ua/news/reconstruction-croatia> (дата звернення: 03.03.2023).
7. Матвієнко Н. Управління регіональним розвитком туризму Хорватії // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. 2014. Вип. 1. С. 64–66.
8. Стратегія розвитку туризму Республіки Хорватія до 2020 року. URL: http://www.mint.hr/UserDocsImages/160120_1—sast_medjmint_vijese.pdf (дата звернення: 03.03.2023).
9. Strategic crisis management in tourism: An application of integrated risk management principles to the Croatian tourism industry. URL: https://www.researchgate.net/publication/307557321_Strategic_crisis_management_in_tourism_An_application_of_integrated_risk_management_principles_to_the_Croatian_tourism_industry (дата звернення: 03.03.2023).